

Pilootprojektina saadud andmebaaside kasutamine rakenduskõrgkoolides*

Raporti koostasid Siret Piirsalu, Maigi Lepik, Elle Sõrmus, Kateriina Rannula, Ceili Vilimas, Aire Härmask

Vaatmiku koostasid Ceili Vilimas, Aire Härmask, Riina Pohlak

Uuringu taust

2022. aastal algatas RKR koostöös HTMi ning Eesti ELNET Konsortsiumiga pilootprojekti, mis avas seitsmele rakenduskõrgkoolile juurdepääsu rahvusvaheliselt tunnustatud teadusandmebaasidele: Cambridge Journals Online, ScienceDirect, Oxford Journals Collection, Taylor & Francis Journals, Wiley Online Library, Scopus, EBSCO package, ProQuest Academic Complete ja Sage Premier.

Pilootprojekti eesmärk oli vähendada teadusinfo kättesaadavuse erinevusi ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide vahel ning tõsta teadustöö ja õppetöö kvaliteeti. Uuringus hinnatakse pilootprojekti mõju, keskendudes andmebaaside kasutamisele, kasutusmugavusele, kitsaskohtadele ning tulevikuga seotud teemadele.

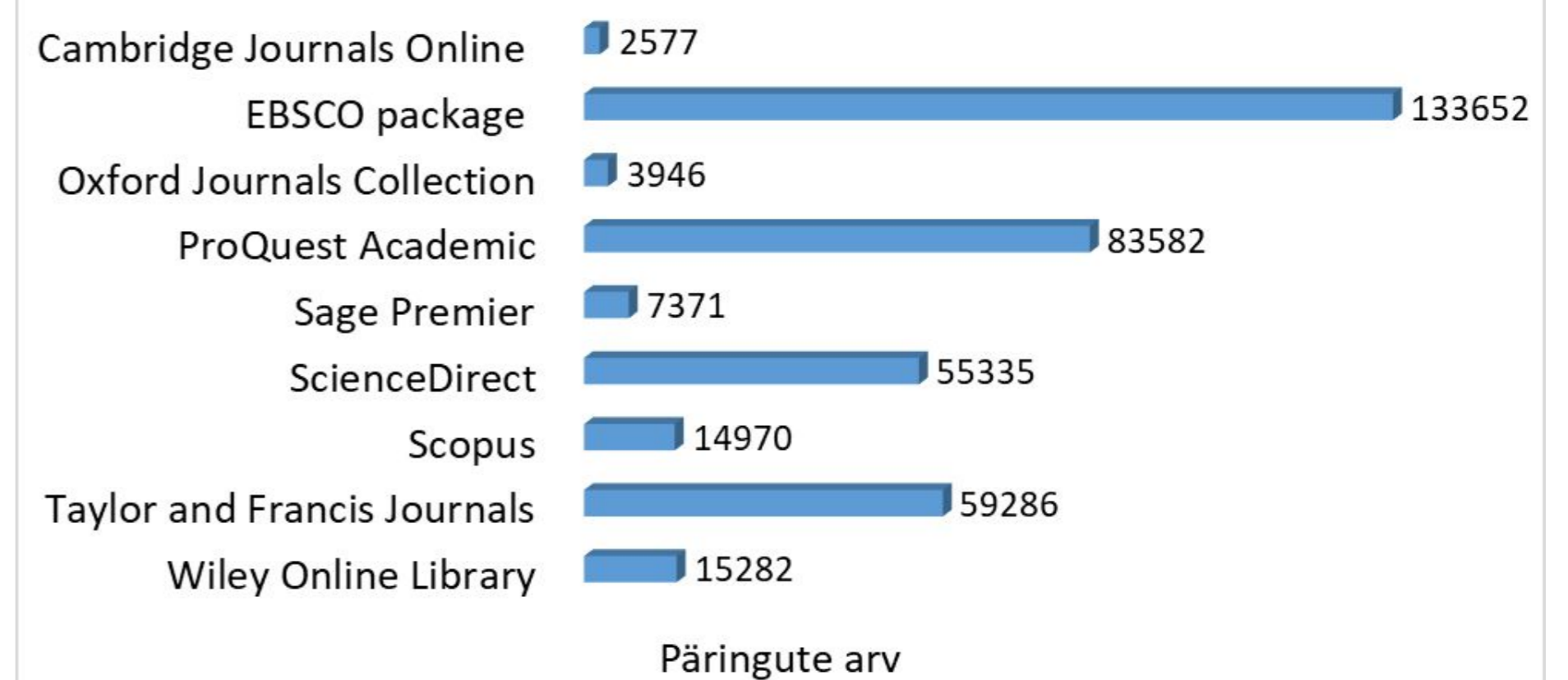
Metoodika

Uuringus osales seitse Eesti rakenduskõrgkooli: Tallinna Tervishoiu Kõrgkool, Tartu Tervishoiu Kõrgkool, Sisekaitseakadeemia, Tallinna Tehnikakõrgkool, Kõrgem Kunstikool Pallas, Eesti Lennuakadeemia ja Kaitseväe Akadeemia.

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuusid ja küsitlust, mis viidi läbi vahemikus mai kuni oktoober 2024. Uuringus osalenud intervjueritavate valim kujundati kihtvalimi põhimõttel, hõlmates nii bakalaureuse- kui ka magistriõppe üliõpilasi, akadeemilisi ja mitteakadeemilisi töötajaid. Kihtvalimi sees rakendati mugavusvalimit. Läbi viidi 61 intervjuud. Andmeid analüüsiti kvalitatiivselt.

Andmebaaside kasutus

Andmebaaside kasutus
jaanuar 2023 – september 2024

Joonis 1. Andmebaaside kasutus rakenduskõrgkoolides kokku (ELNET Konsortsium, 2024).

Sissejuhatus

Raamatukogud on kõrgkoolide akadeemilise keskkonna lahutamatu osa, pakkudes õppijatele, akadeemilistele ja mitteakadeemilistele töötajatele juurdepääsu teadusinfotele ning toetades teadustöö ja õppetöö kvaliteeti. E-ressursside, sh teadusandmebaaside kasutamine on muutunud üha olulisemaks, võimaldades paindlikumat ja kiiremat ligipääsu uusimatele teadustulemustele.

Raamatukogud ei ole enam pelgalt füüsilised kogud, vaid toimivad ka infokirjaoskuse edendajatena, aidates kasutajatel leida, hinnata ja tõhusalt kasutada usaldusväärset teadusinfot. Seeläbi toetavad raamatukogud akadeemilist arengut ja innovaatilist tegevust.

	Akadeemilised töötajad	Bakalaureus	Magister
Tallinna Tervishoiu Kõrgkool	157	1761	95
Tartu Tervishoiu Kõrgkool	95	1235	80
Sisekaitseakadeemia	66	655	92
Eesti Lennuakadeemia	58	246	-
Kõrgem Kunstikool Pallas	99	309	-
Tallinna Tehnikakõrgkool	239	2758	-
Kaitseväe Akadeemia	120	198	56

Tabel 1. Üliõpilaste ja akadeemiliste töötajate arv rakendus- kõrgkoolide lõikes 2023/24. õa (Haridussilm, 2024).

Tulemused

Teadusandmebaaside kasutusharjumused ning vajadus varieeruvad sõltuvalt kasutajate akadeemilisest tasemest ja tööülesannetest - küll aga on kasutusraskused kõikidel sihtrühmadel sarnased ning raamatukogu rolli tajutakse ühtemoodi.

Andmebaaside kasutamine

- Kõige sagedamini kasutatavad andmebaasid olid EBSCO, ScienceDirect, ProQuest ja Taylor & Francis. Kasutusharjumused varieeruvad kõrgkooliti.
- Üliõpilased kasutasid andmebaase peamiselt lõputööde tegemiseks, kuid igapäevaseks õppetööks eelistasid nad lihtsamaid infoallikaid, nagu Google'i otsing ja Google Scholar.
- Magistrandid ja õppejõud hindasid andmebaaside kvaliteeti ja täpsust, kasutades neid süstemaatilisemalt nii teadus- ja õppetööks kui ka eneseharimiseks.

Kasutusmugavus ja väljakutsed

- Ligipääsu probleemid: VPN-ühenduste keerukus, erinevad sisselogimismõõdud ja piiratud kaugligipääs mõnes kõrgkoolis.
- Keerukas otsing: teadusandmebaasid on mahukad ja vajavad spetsiifiliste otsingustrateegiatega tundmist.
- Keelebarjäär: teadusartiklites kasutatakse keerulist erialakeelt, mis võib raskendada info leidmist.

Raamatukogu roll

- Raamatukogude juhendamist ja toetavat rolli hinnatakse kõrgelt.
- Soovitakse rohkem praktilisi koolitusi ja lühikesi juhendmaterjale andmebaaside kasutamiseks.
- Raamatukogutöötajatel oodatakse aktiivsemat rolli uute ja spetsiifiliste andmebaaside tutvustamisel.

Tulevikuvision

Raamatukogul on oluline roll pakkuda vastavat tuge ja ressursse, et tagada andmebaaside tõhus kasutamine kõigi sihtrühmade poolt.

Põhieesmärgid, millele keskenduda:

- teadlikkuse tõstmine andmebaaside olemasolust ja nende kasutusvõimalustest;
- lihtsa ja pideva juurdepääsu tagamine, sh kaugligipääs;
- regulaarsed koolitused teadusandmebaaside tutvustamiseks, otsingustrateegiatega ja -oskuste omandamiseks;
- õppejõudude ja raamatukogude vahelise koostöö tugevdamine integreerimaks teadusressursside kasutamist õppeainete üleselt.

Kaugemad eesmärgid:

- järgmise taseme õppijate vajaduste analüüs;
- rahvusvaheline raamatukogudevaheline suhtlemine teavikute laenutamisel;
- võrgustumine ja teaduskonverentsi korraldamine raamatukogude töötajatele;
- raamatukogutöötajate julgustamine näha valdkonda laiemalt ja võtta juhtroll raamatukogu teemade käsitlemisel.

Järeldused

Pilootprojekti tulemusena paranes teadusinfo kättesaadavus rakenduskõrgkoolides ning andmebaaside laiendatud valik on väga hästi vastu võetud. Samas ilmsid mitmed kitsaskohad, sealhulgas tehnilised ligipääsuprobleemid, otsingustrateegiatega vähene tundmine ja keelebarjäär. Edasiste arendustegevuste fookuses peaks olema kasutajale ligipääsu lihtsustamine, erialaspetsiifiliste andmebaaside lisamine ning kasutajakogemuse parandamine koolituste korraldamise ja digitaalsete juhendmaterjalide koostamise kaudu.